

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. sausio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — SESV 49 ir 56 straipsniai — Įsisteigimo laisvė — Laisvė teikti paslaugas — Azartiniai lošimai — Nacionalinės teisės aktai — Koncesijų sistemos reorganizacija suvienodinant galiojimo trukmę — Naujas viešojo pirkimo konkursas — Už ankstesnes koncesijas trumpesnis naujų koncesijų galiojimas — Apribojimas — Privalomieji bendrojo intereso pagrindai — Proporcingumas“

Byloje C-463/13

dėl *Consiglio di Stato* (Italija) 2013 m. liepos 2 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. rugpjūčio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Stanley International Betting Ltd,

Stanleybet Malta Ltd

prieš

Ministero dell’Economia e delle Finanze,

Agenzia delle Dogane e dei Monopoli di Stato,

dalyvaujant:

Intralot Italia SpA,

SNAI SpA,

Galassia Game Srl,

Eurobet Italia Srl unipersonale,

Lottomatica Scommesse Srl,

Sisal Match Point SpA,

Cogetech Gaming Srl

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai A. Ó Caoimh, C. Toader (pranešėja), E. Jarašiūnas ir C. G. Fernlund,

* Processo kalba: italų.

generalinis advokatas N. Wahl,

posėdžio sekretorė L. Carrasco Marco, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. spalio 22 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Stanley International Betting Ltd*, atstovaujamos advokatų D. Agnello ir M. Mura,
- *Stanleybet Malta Ltd*, atstovaujamos advokatų F. Ferraro, R. A. Jacchia, A. Terranova ir D. Agnello,
- SNAI SpA, atstovaujamos advokatų A. Fratini ir F. Filpo,
- *Lottomatica Scommese Srl*, atstovaujamos advokatų A. Vergerio di Cesana, C. Benelli ir G. Fraccastoro,
- *Sisal Match Point Spa*, atstovaujamos advokatų L. Medugno, A. Auteri, G. Fraccastoro ir F. Vetrò,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* S. Fiorentino ir *esperto* I. Volpe,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos J.-C. Halleux ir L. Van den Broeck, padedamų advokato P. Vlaemminck,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes,
- Europos Komisijos, atstovaujamos E. Montaguti ir H. Tserepa-Lacombe,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 bei 56 straipsnių ir vienodo požiūrio bei veiksmingumo principų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Stanley International Betting Ltd* (toliau – *Stanley International Betting*) ir *Stanleybet Malta Ltd* (toliau – *Stanleybet Malta*) ginčą su *Ministero dell'Economia e delle Finanze* (Ekonomikos ir finansų ministerija) ir *Agenzia delle Dogane e dei Monopoli di Stato* (Valstybės muitų ir monopolijų agentūra) dėl naujo konkurso, kuriuo numatyta suteikti trumpesnės trukmės koncesijas nei ankstesnės.

Teisinis pagrindas

- 3 Italijos teisės aktai iš esmės nustato, kad norint organizuoti azartinius lošimus, įskaitant lažybas, reikia turėti koncesiją ir policijos leidimą.

- 4 Iki taikytų teisės aktų pakeitimų 2002 m. ūkio subjektai, įsteigti kaip kapitalo bendrovės, kurių akcijos kotiruojamos reguliuojamose rinkose, negalėjo gauti azartinių lošimų koncesijos. Todėl šie subjektai negalėjo dalyvauti 1999 m. vykusiuose koncesijų suteikimo konkursuose. Sprendime *Placanica ir kt.* (C-338/04, C-359/04 ir C-360/04, EU:C:2007:133) buvo konstatuota, kad toks draudimas dalyvauti prieštarauja EB 43 ir 49 straipsniams.
- 5 2006 m. liepos 4 d. Dekretu įstatymu Nr. 223 dėl skubių nuostatų dėl ekonominio ir socialinio skatinimo, viešųjų išlaidų ribojimo bei racionalizavimo ir priemonių, susijusių su pajamomis ir kova su mokesčių slėpimu, pertvarkytu į 2006 m. rugpjūčio 4 d. Įstatymą Nr. 248 (GURI, Nr. 18, 2006 m. rugpjūčio 11 d.), buvo įvykdyta Italijos lošimų sektoriaus reorganizacija, kuria siekta suderinti šių sektorių su iš Sąjungos teisės kylančiais reikalavimais.
- 6 Be kita ko, priėmus Sprendimą *Costa ir Cifone* (C-72/10 ir C-77/10, EU:C:2012:80), azartinių lošimų sektorius buvo reorganizuotas 2012 m. kovo 2 d. Dekretu įstatymu Nr. 16, kurio skubios nuostatos susijusios su apmokestinimo supaprastinimu ir kontrolės procedūrų veiksmingumo didinimu ir stiprinimu (GURI, Nr. 52, 2012 m. kovo 2 d., p. 1), pertvarkytu į 2012 m. balandžio 26 d. Įstatymą Nr. 44 (GURI, Nr. 99, 2012 m. balandžio 28 d., Paprastasis priedas, Nr. 85, p. 1 ir paskesni; suderintas tekstas, p. 23 ir paskesni; toliau – Dekretas įstatymas Nr. 16).
- 7 Dekreto įstatymo Nr. 16 10 straipsnio 9 *octies* ir 9 *novies* dalyse numatyta:

„9 *octies* Vykdamas nuostatų, susijusių su viešaisiais lošimais, įskaitant lažybas dėl sporto varžybų, žirgų lenktynių ir ne sporto renginių rezultatų, reformą, šios dalies nuostatų tikslas yra palengvinti šią reformą pirmiausia suvienodinant koncesijų, susijusių su nagrinėjamų statymų priėmimu, galiojimo trukmę laikantis reikalavimo, kad asmenų, kurie valstybės naudai renka per sporto varžybas, įskaitant žirgų lenktynes, ir ne sporto renginius atliekamus statymus, atrankos taisyklės turi atitikti sprendime [*Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80] nustatytus principus. Todėl atsižvelgiant į tai, kad baigsis grupės koncesijų rinkti šiuos statymus galiojimo terminas, Valstybės monopolijų savarankiška administracija nedelsdama, vėliausiai 2012 m. liepos 31 d., turi paskelbti konkursą atrinkti asmenis, kurie renka tokius statymus, pagal bent jau šiuos kriterijus:

- a) galimybę dalyvauti asmenims, kurie jau vykdo veiklą, susijusią su rinkimu, vienoje iš Europos ekonominės erdvės valstybių, joje turint registruotą ar veiklos buveinę pagal galiojantį leidimą, išduotą remiantis tos valstybės teisės sistemoje galiojančiomis teisės nuostatomis, ir atitinka sąžiningumo, patikimumo ir ekonominio bei turinio pajėgumo reikalavimus, nurodytus Valstybės monopolijų savarankiškos administracijos <...>;
- b) skyrimą daugiausia 2 000 koncesijų, kurių galiojimo terminas baigsis 2016 m. birželio 30 d., rinkti per sporto varžybas, įskaitant žirgų lenktynes, ir ne sporto renginius atliekamus statymus per realiai sukurtą lažybų punktų, kurių pagrindinė veikla yra viešųjų lošimų produktų teikimas rinkai, tinklą, nenustatant reikalavimų dėl minimalaus atstumo tarp statymų priėmimo punktų ar dėl kitų jau veikiančių tokių pačių statymų surinkimo punktų;
- c) numatomą bazinę 11 000 EUR kainą kiekvienai agentūrai;
- d) sudaromos koncesijos sutarties turinio atitiktį visiems kitiems principams, nustatytiems sprendime [*Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80]), ir taikytinoms galiojančioms nacionalinėms nuostatomis viešųjų lošimų srityje;
- e) galimybę valdyti agentūras, neatsižvelgiant į komuną ar provinciją, be kiekybinių apribojimų teritoriniu atžvilgiu ar palankesnių sąlygų koncesininkams, kurie jau turi leidimą rinkti tokius pačius statymus, ar be sąlygų, kurios bet kuriuo atveju galėtų būti joms palankios;
- f) užstato pateikimą <...>

9 *novies 9 octies* dalyje numatyti statymų rinkimo koncesininkai, kurių sutartys baigia galioti 2012 m. birželio 30 d., vykdo rinkimo veiklą iki koncesijos sutarčių sudarymo pagal minėtą dalį dienos. <...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 *Stanley International Betting* ir *Stanleybet Malta* pareiškė ieškinį *Consiglio di Stato* (Valstybės taryba) dėl *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas) sprendimo Nr. 1884/2013 pakeitimo.
- 9 Šio sprendimo dalykas buvo konkursas dėl koncesijų suteikti 2 000 leidimų vykdyti bendrą viešųjų lošimų veiklą įsteigiant realų lažybų punktų tinklą ir juos valdant pagal Dekreto įstatymo Nr. 16 10 straipsnio *9 octies* ir *9 novies* dalis (toliau – konkursas).
- 10 Jungtinėje Karalystėje įregistruota bendrovė *Stanley International Betting* ir jos Maltoje įsteigta dukterinė bendrovė *Stanleybet Malta* vykdė veiklą Italijoje per operatorius, vadinamus „duomenų perdavimo centrais“ (toliau – DPC), esančius viešose vietose, kur lažybų dalyviams leidžiama pasinaudoti duomenų perdavimo tinklais ir perduodant duomenis apie kiekvieną statymą ieškovėms pagrindinėje byloje.
- 11 Ši veikla Italijoje per DPC savininkus buvo vykdoma apie penkiolika metų pagal įgaliojimo sutartis be koncesijos ir policijos leidimo.
- 12 Kadangi ieškovės pagrindinėje byloje buvo pašalintos iš ankstesnių konkursų 1999 ir 2006 metais, jos prašo panaikinti naują konkursą, nurodydamos, kad jis yra diskriminacinis ir prieštarauja sprendimams *Placanica ir kt.* (EU:C:2007:133) ir *Costair ir Cifone* (EU:C:2012:80), ir organizuoti naują konkursą.
- 13 Ieškovės pagrindinėje byloje, be kita ko, kritikuoja diskriminaciją, susijusią su naujų koncesijų trukme, kuri bus 40 mėnesių, t. y. daug trumpesnė nei ankstesnių koncesijų, kurių trukmė buvo nuo devynerių iki dvylikos metų, taip pat su išskirtiniu viešųjų lošimų produktų pardavimo veiklos pobūdžiu ir draudimu perleisti koncesijas.
- 14 Be kita ko, jos teigia, kad šios ribojamosios sąlygos joms neleidžia veiksmingai dalyvauti konkursuose, visų pirma kalbant apie baudas, susijusias su atšaukimo priežastimis, koncesijos galiojimo sustabdymu ir jos atėmimu, kaip antai užstato praradimu koncesijos atėmimo atveju ar nuosavybės teise turimo kilnojamojo ar nekilnojamojo turto, kuris sudaro jų valdymo ir statymų rinkimo tinklą, naudojimu neatlygintino perleidimo koncesijos galiojimo pabaigos atveju.
- 15 Jos pažymėjo susiduriančios su didele galimų gauti koncesijų atėmimo ir atšaukimo rizika dėl bylų prieš DPC, per kurias jos vykdo veiklą Italijoje. Todėl ieškovės pagrindinėje byloje teigė, kad jos turėjo pasirinkti, ar nutraukti veiklą Italijoje, ar rizikuoti, kad gautos koncesijos gali būti atimtos, o sumokėtas užstatas prarastas.
- 16 *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* atmetė ieškinį kaip nepriimtina, nes ieškovės pagrindinėje byloje nedalyvavo konkurse, kurį prašė panaikinti. Po šio sprendimo jos kreipėsi į *Consiglio di Stato*.
- 17 Ši mano, kad nors ginčijamos nuostatos, susijusios su naujomis koncesijomis, yra griežtesnės ir detalesnės nei ankstesnės, tačiau jos nėra neaiškesnės, numato visus dalyvius, įskaitant ir ankstesnius koncesininkus, ir taip pat taikomos jau egzistuojantiems santykiams, t. y. sunku suprasti, koks yra tariamas „privalumas“, nustatytas ankstesnių koncesininkų naudai.
- 18 Be to, apie 120 kitų nagrinėjamo konkurso dalyvių, įskaitant dideles užsienio grupes, kurios nepriklauso egzistuojantiems veiklą vykdančioms subjektams ir kurios turi tokią pačią kaip ieškovių pagrindinėje byloje veiklos struktūrą, visiškai nekritikavo šio konkurso.

- 19 Be to, *Consiglio di Stato* teigimu, nors naujųjų koncesijų trukmė buvo trumpesnė nei suteiktųjų anksčiau, jos yra pigesnės ir mažiau ekonomiškai ribojančios norinčiajam gauti koncesiją.
- 20 Todėl išreikšdamas savo nuomonę, pagal kurią SESV 49 ir 56 straipsniai nedraudžia ginčijamų nacionalinės teisės nuostatų, vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad būtina kreiptis į Teisingumo Teismą pateikiant šį klausimą.
- 21 Esant šioms aplinkybėms *Consiglio di Stato* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar SESV 49 [ir paskesni] bei 56 [ir paskesni] straipsniai, taip pat <...> Teisingumo Teismo <...> sprendime [*Costa ir Cifone* (EU:C:2012:80)] nustatyti principai turi būti aiškinami kaip draudžiantys skelbime apie pirkimą nurodyti trumpesnė nei anksčiau suteiktų koncesijų galiojimo trukmę, kai viešojo pirkimo konkursas skelbiamas siekiant ištaisyti pasekmes, atsiradusias dėl tam tikro skaičiaus konkurso dalyvių neteisėto pašalinimo iš konkurso?
2. Ar SESV 49 [ir paskesni] bei 56 [ir paskesni] straipsniai, taip pat <...> Teisingumo Teismo <...> sprendime [*Costa ir Cifone* (EU:C:2012:80)] nustatyti principai turi būti aiškinami kaip neleidžiantys pripažinti, jog reikalavimas reorganizuoti ir racionalizuoti sistemą sulyginant koncesijų galiojimo trukmę yra tinkamas skelbime apie pirkimą nustatytų koncesijų trumpesnį galiojimą, palyginti su anksčiau suteiktų koncesijų trukme, pateisinimas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 22 *Lottomatica Scommesse Srl* iš emės ginčija Teisingumo Teismo jurisdikciją. Ji teigia, kad atsižvelgiant į valstybių narių diskreciją Teisingumo Teismas neturi vertinti klausimo, ar trumpesnės ar ilgesnės koncesijų azartinių lošimų srityje galiojimo trukmės nustatymas suderinamas su SESV 49 ir 56 straipsniais. Klausimas dėl šio suderinamumo priskirtinas nacionalinio teismo, o ne Teisingumo Teismo jurisdikcijai.
- 23 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad ši bendrovė neginčija, jog nagrinėjamas Italijos teisės aktas turi atitikti SESV 49 ir 56 straipsnius. Tačiau SESV 49 ir 56 straipsnių taikymo sritis priskirtina Teisingumo Teismo vertinimui ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas būtent prašo išaiškinti šiuos straipsnius, kad būtų galima nustatyti, ar šių koncesijų trukmė juos atitinka.
- 24 Todėl konstatuotina, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į prejudicinius klausimus.

Dėl priimtinumų

- 25 Italijos vyriausybė mano, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepakankamai išdėstytos faktinės aplinkybės, kad Teisingumo Teismas galėtų pateikti naudingą atsakymą.
- 26 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma reikšmingumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei akivaizdu, jog prašymas išaiškinti Sąjungos teisę visiškai nesujęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo

Teismui nežinomos faktinės aplinkybės ar teisiniai pagrindai, būtini, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (Sprendimo *Melki ir Abdeli*, C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 27 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

- 27 Iš nusistovėjusios teismo praktikos taip pat matyti, kad siekiant pateikti tokį Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris būtų naudingas nacionaliniam teismui, būtina, kad šis apibrėžtų pateikiamų klausimų faktines aplinkybes ir teisinį pagrindą arba bent paaiškintų šiuos klausimus pagrindžiančias faktines prielaidas. Be to, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turi būti nurodytos tikslios priežastys, dėl kurių nacionalinis teismas kelia Sąjungos teisės aiškinimo klausimus ir mano esant būtina Teisingumo Teismui pateikti prejudicinį klausimą (Sprendimo *Mulders*, C-548/11, EU:C:2013:249, 28 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 28 Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pakankamai išsamiai aprašytos pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir teisinis pagrindas, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateikta informacija leidžia nustatyti pateiktų klausimų reikšmę.
- 29 Taigi šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia laikyti priimtiniu.

Dėl esmės

- 30 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 49 bei 56 straipsniai ir vienodo požiūrio bei veiksmingumo principai turi būti aiškinami taip, jog pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai azartinių lošimų srityje, kuriuose dėl sistemos reorganizacijos suvienodinant koncesijų galiojimo laiką numatytas naujo konkurso dėl trumpesnės trukmės koncesijų nei anksčiau suteiktosios organizavimas.
- 31 Viena vertus, reikia išnagrinėti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos, nustatančios trumpesnę naujų koncesijų galiojimo trukmę, palyginti su ankstesnėmis, atitinka vienodo požiūrio ir veiksmingumo principus.
- 32 Šiuo klausimu pažymėtina, kad nors Sprendime *Costa ir Cifone* (EU:C:2012:80) Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo Italijos teisės aktų atitiktį skaidrumo pareigai ir teisinio saugumo principui, toks tyrimas nebetaikomas šiuo atveju, nes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjamos nuostatos yra pakankamai aiškios, ir negalima teigti, kad jos suformuluotos neaiškiai, netiksliai ar dviprasmiškai.
- 33 Kita vertus, reikia įvertinti, ar nacionalinių institucijų motyvai, pateikti siekiant pateisinti trumpesnę naujų koncesijų trukmę, būtent koncesijų sistemos reorganizaciją suvienodinant galiojimo laiką, gali pateisinti galimą sutarčių garantuojamą laisvių ribojimą.

Dėl vienodo požiūrio ir veiksmingumo principų laikymosi

- 34 Pagrindinėje byloje ieškovės prašo atšaukti galiojančias koncesijas, panaikinti minėtą konkursą ir surengti naują konkursą nediskriminaciniu pagrindu. Jos teigia, kad Italijos įstaigos neturėjo teisės nurodyti pasirinkti iš galiojančių koncesijų panaikinimo ir perskirstymo ir adekvataus skaičiaus naujų koncesijų per konkursą suteikimo ir kad bet kuriuo atveju padarytas pasirinkimas pažeidžia vienodo požiūrio ir veiksmingumo principus.
- 35 Tačiau, kaip jau Teisingumo Teismas nusprendė, tiek ankstesnių koncesijų panaikinimas ir perskirstymas, tiek atitinkamo skaičiaus koncesijų suteikimas skelbiant konkursą gali būti tinkami sprendimai. Abiem šiais sprendimais iš esmės galima bent jau ateityje ištaisyti neteisėto draudimo kai

kuriems subjektams dalyvauti konkurse pasekmes ir leisti jiems vykdyti veiklą rinkoje tomis pačiomis sąlygomis kaip ir jau veiklą vykdančioms subjektams (Sprendimo *Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80, 52 punktą).

- 36 Iš to matyti, kad nacionalinės valdžios institucijos remdamosi valstybių narių diskrecija turi teisę pasirinkti vieną iš šių sprendimų tokioje nesuderintoje srityje, kaip antai azartinių lošimų, tačiau vadovaudamosi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais.
- 37 Iš tiesų, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinėje teisinėje sistemoje turėtų būti nustatytos procesinės taisyklės, skirtos užtikrinti ūkio subjektų, kuriems buvo neteisėtai uždrausta dalyvauti pirmame konkurse, teisių apsaugai, su sąlyga, kad jos nebūtų mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų Sąjungos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netaptų praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (Sprendimo *Placanica ir kt.*, EU:C:2007:133, 63 punktą ir Sprendimo *Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80, 51 punktą).
- 38 Be to, tam, kad būtų laikomasi vienodo požiūrio principo ir iš jo kylančios skaidrumo pareigos, leidimų organizuoti azartinius lošimus išdavimo tvarka turi būti pagrįsta objektyviais, nediskriminaciniais ir iš anksto žinomais kriterijais, užtikrinančiais, kad taip bus pakankamai apribota nacionalinės valdžios institucijų diskrecija siekiant, kad ja nebūtų piktnaudžiaujama (Sprendimo *Garkalns*, C-470/11, EU:C:2012:505, 42 punktą).
- 39 Tačiau, kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, pati aplinkybė, kad jau veiklą vykdančios subjektai galėjo pradėti veiklą keleriais metais anksčiau nei subjektai, iš kurių tokia galimybė buvo neteisėtai atimta, ir galėjo įsitvirtinti rinkoje ir įgyti tam tikrą reputaciją ir lojalių klientų, suteikia jiems nepagrįstą konkurencinį pranašumą. Suteikus jau veiklą vykdančioms subjektams „papildomą“ konkurencinį pranašumą, palyginti su naujais koncesionariais, yra išsaugomos ir sustiprinamos neteisėto draudimo pastariesiems dalyvauti konkurse pasekmės ir pažeidžiamas vienodo požiūrio principas. Be to, dėl tokios priemonės subjektams yra nepaprastai sunku įgyvendinti pagal Sąjungos teisės sistemą suteiktas teises, todėl ji prieštarauja veiksmingumo principui (žr. Sprendimo *Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80, 53 punktą).
- 40 Iš to matyti, jog tam, kad nacionalinės teisės aktai atitiktų vienodo požiūrio ir veiksmingumo principus, pagal juos jau veiklą vykdančioms subjektams neturi būti suteiktas „papildomas“ konkurencinis pranašumas, palyginti su naujais koncesionariais.
- 41 Dėl vienodo požiūrio principo laikymosi pažymėtina, kad pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo praktiką pagrindinėje byloje nagrinėjamos nuostatos nėra neaiškesnės, numato visus dalyvius, įskaitant ir ankstesnius koncesionarius, ir taip pat taikomos jau egzistuojantiems santykiams, nesuteikdamos „papildomo“ konkurencinio pranašumo egzistuojantiems operatoriams. Nors ieškovės pagrindinėje byloje šio vertinimo nepalaiko, šiuo klausimu primintina, kad Teisingumo Teismas, nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, neprivalo aiškinti nacionalinių nuostatų ir nuspręsti dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateikto jų aiškinimo teisingumo (žr., be kita ko, Sprendimo *Angelidaki ir kt.*, C-378/07–C-380/07, EU:C:2009:250, 48 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 42 Be to, taip pat reikia įvertinti faktą, kad, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ieškovės pagrindinėje byloje, tarpininkaujamos DPC, veiklą Italijos teritorijoje vykdo apie penkiolika metų neturėdamos koncesijos ir policijos leidimo, t. y. jos negali būti laikomos „naujais rinkos dalyviais“.
- 43 Dėl veiksmingumo principo pažymėtina, kad, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, nors naujųjų koncesijų trukmė buvo trumpesnė nei suteiktų anksčiau, jos yra pigesnės ir mažiau ekonomiškai ribojančios norintį gauti koncesiją.

44 Taip pat būtina, kad pagrindinėje byloje būtų užtikrintas vienodo požiūrio ir veiksmingumo principo laikymasis.

Dėl SESV 49 ir 56 straipsniais suteiktų laisvių apribojimų pateisinimo

45 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką įsisteigimo laisvės ir (ar) laisvės teikti paslaugas apribojimu laikomos visos priemonės, kurios draudžia, daro mažiau patrauklų SESV 49 ir 56 straipsniuose nustatytų laisvių įgyvendinimą arba trukdo jas įgyvendinti (žr., be kita ko, Sprendimo *Duomo Gpa ir kt.*, C-357/10–C-359/10, EU:C:2012:283, 35 ir 36 punktus bei juose nurodytą teismo praktiką).

46 Todėl valstybės narės teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėse bylose, pagal kurį ūkinės veiklos vykdymas priklauso nuo koncesijos gavimo ir kuriame numatyti įvairūs koncesijos panaikinimo atvejai, yra SESV 49 ir 56 straipsniuose garantuojamų laisvių kliūtis (žr. Sprendimo *Costa ir Cifone*, EU:C:2012:80, 70 punktą).

47 Vis dėlto reikia įvertinti, ar toks ribojimas gali būti leidžiamas remiantis SESV 51 ir 52 straipsniuose, taikomuose ir laisvės teikti paslaugas sričiai pagal SESV 62 straipsnį, aiškiai numatytomis leidžiančiomis nukrypti nuostatomis viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir jos sveikatos sumetimais arba, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais (Sprendimo *Digibet ir Albers*, C-156/13, EU:C:2014:1756, 22 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

48 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką azartinių lošimų veiklos ribojimus galima pateisinti privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kaip antai vartotojų apsauga, sukčiavimo ir piliečių skatinimo pernelyg išlaidauti lošiant prevencija (Sprendimo *Digibet ir Albers*, EU:C:2014:1756, 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

49 Be to, dėl Italijos teisės aktų azartinių lošimų srityje Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad iš šių teisės aktų kylančius pagrindinių laisvių apribojimus galima pateisinti vien tikslu kovoti su nusikalstamumu azartinių lošimų srityje (žr. Sprendimo *Biasci ir kt.*, C-660/11 ir C-8/12, EU:C:2013:550, 23 punktą).

50 Šioje byloje dėl nacionalinių institucijų motyvų, pateiktų siekiant pateisinti trumpesnę naujų koncesijų trukmę, būtent koncesijų sistemos reorganizaciją suvienodinant galiojimo laiką, kvalifikavimo kaip privalomojo bendrojo intereso pagrindo pagal nusistovėjusią teismo praktiką visiškai aišku, kad administraciniai sumetimai negali pateisinti to, kad valstybė narė nesilaiko Sąjungos teisės normų. Šis principas juo labiau taikomas tais atvejais, kai nagrinėjamas nukrypimas prilygsta galimybės naudotis Sąjungos teisės pagrindine laisve pašalinimui arba apribojimui (žr. Sprendimo *Arblade ir kt.*, C-369/96 ir C-376/96, EU:C:1999:575, 37 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

51 Tačiau reikia priminti ypatingą azartinių lošimų reglamentavimo, kuris yra viena iš sričių, kuriose yra didelių moralinio, religinio ir kultūrinio pobūdžio skirtumų valstybėse narėse, pobūdį. Kadangi šiuo klausimu nėra suderintų teisės nuostatų Sąjungos lygmeniu, kiekviena valstybė narė, remdamasi savo vertybių skale, turi šiose srityse įvertinti, kokiais reikalavimais reikia apsaugoti atitinkamus interesus, o Teisingumo Teismo pagal SESV 267 straipsnį nagrinėjamoje byloje klausimo, kokių tikslų iš tiesų siekiama nacionalinės teisės aktais, nagrinėjimas priklauso prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo kompetencijai (Sprendimo *Digibet ir Albers*, EU:C:2014:1756, 24 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

52 Dėl to specifinėje azartinių lošimų organizavimo srityje nacionalinės valdžios institucijos turi pakankamą diskreciją nustatyti vartotojų ir socialinės santvarkos apsaugos reikalavimus, ir, jei Teisingumo Teismo praktikoje nustatyti reikalavimai įvykdomi, kiekviena valstybė narė turi įvertinti,

ar, atsižvelgiant į jos siekiamus teisėtus tikslus, būtina visiškai arba iš dalies uždrausti su lošimais ir lažybomis susijusią veiklą, ar ją tik apriboti, ir šiuo tikslu numatyti daugiau ar mažiau griežtą kontrolės tvarką (žr. Sprendimo *Digibet ir Albers*, EU:C:2014:1756, 32 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 53 Konkrečiai šiomis aplinkybėmis iš to matyti, kad koncesijų sistemos reorganizacija suvienodinant galiojimo laiką ir numatant trumpesnę naujų koncesijų galiojimo trukmę nei anksčiau suteiktųjų gali prisidėti prie darnaus galimybių lošti sumažinimo ir kovos su nusikalstamumu, susijusiu su šiais lošimais, teisėtų tikslų siekimo ir gali atitikti reikalaujamas proporcingumo sąlygas.
- 54 Jei ateityje nacionalinės įstaigos norėtų sumažinti suteiktų koncesijų skaičių ar griežčiau kontroliuoti azartinių lošimų veiklos sritį, tai būtų galima padaryti paprasčiau, nes visos koncesijos būtų tokios pačios trukmės ir jų galiojimas baigtųsi tuo pačiu metu.
- 55 Atsižvelgiant į visus svarstymus, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: SESV 49 bei 56 straipsniai ir vienodo požiūrio bei veiksmingumo principai turi būti aiškinami taip, jog pagal juos nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose dėl sistemos reorganizavimo suvienodinant koncesijų galiojimo laiką numatytas naujo konkurso dėl trumpesnės trukmės koncesijų nei anksčiau suteiktosios organizavimas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

SESV 49 bei 56 straipsniai ir vienodo požiūrio bei veiksmingumo principai turi būti aiškinami taip, jog pagal juos nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose dėl sistemos reorganizavimo suvienodinant koncesijų galiojimo laiką numatytas naujo konkurso dėl trumpesnės trukmės koncesijų nei anksčiau suteiktosios organizavimas.

Parašai.